

Nd. 120. Frumvarp til laga

um embættisbústaði héraðsdómara.

Flm.: Gísli Sveinsson.

1. gr.

Ríkisstjórnin skal, þar til fullnægt er húsnæðisþörf héraðsdómara, láta byggja eða kaupa 1—2 íbúðarhús á ári handa héraðsdómurum, enda sé þar rúm fyrir skrifstofur þeirra, skjalasafn o. s. frv. Byggingarnar skal gera eftir teikningum, er ráðherra hefur samþykkt. Byggingum skal laga í samræmi við húsnæðisþörf og aðstæður á hverjum stað, og sé vandað til staðarvals og byggingarlóðar. Þar skal fyrst byggja, er þörfin er mest að dómi ráðherra, að fengnum tillögum Félags héraðsdómara.

Kostnaður allur við framkvæmdir þessar greiðist úr ríkissjóði.

2. gr.

Nú verða héraðsdómaraskipti og sá, er af störfum lætur, eða bú hans á hús, sem að dómi ráðherra er hæfur héraðsdómarabústaður, og skal þá ríkisstjórnin kaupa eignina, ef viðtakandi héraðsdómari óskar, enda fáist hún fyrir hæfilegt verð að dómi sérfróðra, óvillhallra manna.

3. gr.

Héraðsdómarar greiði leigu fyrir afnot einkaíbúða sinna samkvæmt ákvörðun ráðherra, þó eigi yfir 10% — tíu af hundraði — af grunnlaunum þeirra, að viðbættri verðlagsupphót.

Um viðhald embættisbústaðarins o. fl. fer eftir reglum, er ráðherra setur.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er samið af stjórn Félags héraðsdómara, og hefur það legið hjá dómsmálaráðuneytinu síðustu missiri, en þangað var það sent með áskorun

um, að ríkisstjórnin beitti sér fyrir flutningi og framgangi þess, svo sem skylt mátti teljast, því að hér er um að ræða hina fremstu og ábyrgðarmestu starfsmenn sjálfs ríkisvaldsins, sem eiga að varðveita mikil verðmæti og dýrmæt skilríki fyrir þess hönd, — og verða þó að standa með það allt „á götunni“, ef svo ber undir. Sjá víst flestir, hvílikt reginhneyksli slíkt ástand er, sem ekki þekkist lengur hjá sið- uðum þjóðum. Er því ekki vanþörf hér úr að bæta og það hið fyrsta, og að sjálf- sögðu hefði það fyrr átt að vera, enda hefur flutningsmaður frumvarpsins fyrir löngu bent ríkisstjórnnum landsins á þetta, þótt því hafi eigi verið sinnt, hverju sem um er að kenna.

Aðeins hin nauðsynlegustu fyrirsmali eru tekin upp í frumvarpið, og má við meðferð þess í þinginu auka það, ef þörf þykir. Að öðru leyti fylgdi því frá stjórn Félags héraðsdómara svo látandi rökfærsla:

Fram á síðustu ár, og enn að mestu, hafa héraðsdómarar landsins orðið að sjá sér sjálfir fyrir húsnæði, þ. e. íbúð, skrifstofu og geymslu fyrir embættisbækur og skjöl. Til þessa liggja að vísu þau sögulegu rök, að sýslumenn hafa til tiltölu- lega skamms tíma einnig verið bændur, og húsnæðisvandamálið þá allajafna verið leyst, um leið og jarðnæði var fengið. Á síðustu áratugum hafa umboðsstörf hér- aðsdómaranna margfaldast og halda jafnt og þétt áfram að aukast. Er nú svo komið, að þeir verða að gefa sig alla við störfum sínum fyrir ríki og hérað og hafa engan tíma aflögu til bústjórnar, þótt aðstæður að öðru leyti hefðu leyft það. Hið fyrsta vandamál hvers nýskipaðs héraðsdómara hefur því nú um sinn verið það að fá þak yfir höfuðið. Oft hefur þetta vandamál ekki orðið leyst á annan veg en þann að byggja nýtt hús, sem síðan hefur verið selt hæstþjóðanda, er hér- aðsdómarinn flutti hurt eða á annan hátt lét af störfum á þeim stað. En hefði hér- aðsdómarinn ekki bolmagn til þess að byggja, varð hann að kaupa hús eða taka húsnæði á leigu. Slíkt húsnæði hefur að vonum, oftast en hitt, verið mjög á annan veg en æskilegt hefði verið, stundum of lítið, stundum of stórt, óhentugt að her- bergjaskipan, en þó orðið við að hlíta, þar sem ekki var á öðru vól. — Á verðbólgu- tímum þeim, er nú standa yfir, er félitlum héraðsdómurum fjárhagslega um megn að byggja eða kaupa, en mjög undir hælinn lagt, að leiguhúsnæði sé fánlegt. Rök- rétt afleiðing þessa, ef slíkt ástand helst, hlýtur að verða sú, að menn leita að öðr- um störfum fremur, þar sem þessir annmarkar eru ekki fyrir hendi í jafnríkum mæli. Svo langt ganga þessir erfiðleikar nú þegar, að vitað hefur verið um a. m. k. 2 héraðsdómara, er um stundarsakir hafa setið í húsnæði í skjóli gildandi húsa- leigulaga, en í algerrí óþökk húseigenda. Væri hér ekki um að ræða fullkomið alvörumál, mundi megi telja það góða skopsögu, er ríkisstjórnin neyddist til, sam- kvæmt framkominni löglegri kröfu, að skipa mann með fúgetavaldi til þess að bera héraðsdómara út á götuna, og þá ekki eingöngu hann sjálfan, konu hans og börn, heldur og skrifstofugögn, bækur og skjöl ríkisins og hlutaðeigandi héraðs, er í hans vörzlu væru. Auk þessa, er nú var talið, verður varla um það deilt, að stefna beri að því, að húsakostur opinberra starfsmanna sé frekar til fyrirmyndar en hið gagnstæða. Loks virðist og fullkomlega ósanngjarnt, að héraðsdómarar séu, að þessu leyti, skör lægra settir en t. d. hin fjölmenna prestastétt, sem jafnan hefur átt að einhverju húsnæði að hverfa, að undanskildum örfáum kaupstaðarprest- um, en þó nú kappsamlega að því unnið að bæta einnig úr þeirri þörf. Er þess fastlega vænt, að Alþingi sjái nauðsyn þessa máls og sanngirni þeirra raka, er það styðja.